

DZIAŁALNOŚĆ DOBROCZYNNNA I SPOŁECZNA KLASZTORU IMBRAMOWICKIEGO

L. Sobol, *Działalność dobroczynna i społeczna klasztoru*

w: L. Sobol, *Kultura Klasztoru SS. Norbertanek w Imbramowicach*

Kraków, 2007

Niniejszy rozdział pracy, poświęcony jest inicjatywom dobroczynnym i społecznym klasztoru, w tradycji kościoła nazywanymi dziełami miłosierdzia, a powstałymi w I połowie XVIII w, z inicjatywy i fundacji Norbertanek imbramowickich. Dzieła te, o których mowa jest poniżej, funkcjonowały przez wiele dziesiątków lat w Imbramowicach, w określonych prawem tak kościelnym, jak i świeckim strukturach i ramach organizacyjnych. Działalność dobroczynna, charytatywna, wyświadczana przez zakonnice z Imbramowic, wobec bliźnich przez wieki, bezinteresowna pomoc potrzebującym jej, była i jest niejako wpisana w charyzmat norbertańskiego zakonu. Niepoliczona jest ilość aktów dobroci, pomocy i wsparcia w stosunku do jednostek, jak i całych okolicznych zbiorowości, jakich klasztor w swej historii udzielał biednym, bezdomnym, czy chorym, w szczególności czynem.

Inspiratorką tych dzieł, których pomoc i opieka ogarniała szersze kręgi społeczności imbramowickiej, była ksieni klasztoru, s. Zofia Grothówna (1703-1741), która im patronowała i finansowała. Z zapisków, w kronice domowej klasztoru pochodzących z 1737 roku wynika, iż w tym okresie, we wszystkich okolicznych wioskach panował wielki głód, oraz epidemia powodująca liczne zgony wśród ludności.¹

Taka tragiczna sytuacja nie mogła być obojętna ksieni Grothównie. Zapasy produktów spożywczych i mącznych zgromadzone w magazynach klasztornych, w całości wydała biednym i zagłodzonym, ratując tym samym wielu osobom życie. Takimi i jeszcze wieloma innymi aktami dobroci ksieni Grothówna przeszła do historii określona mianem „prawdziwej matki dla poddanych”, która ich ratowała i wstawiała się za nimi w tych ciężkich czasach.

Na początku XVIII wieku kościół klasztorny okazał się zbyt mały dla rzesz wiernych z okolicy, chętnych uczestniczyć w mszach świętych i nabożeństwach.

¹ ANI, *Kronika Ksieni*, s. 497

Wtedy to, jak informują stare kroniki, ksieni klasztoru – Zofia Grothówna, aby „rozładować” tę sytuację ufundowała w miejscu starego drewnianego – murowany kościół farny (kilkaset metrów od klasztoru) pod wezwaniem św. Benedykta – opata, który jako parafialny, istnieje i służy wiernym do dzisiaj od 1735 r.

Szczególnie dwa dzieła miłosierdzia klasztoru imbramowickiego, godne są bliższego przedstawienia, szerzej nie są one znane, gdyż pozostają w ukryciu archiwum klasztorowego, lub „żywej” pamięci seniorów społeczności imbramowickiej i okolicznych miejscowości.

Te dzieła, które pozostawiły po sobie w historii imbramowickich Norbertanek trwały ślad, to:

Zorganizowanie przy klasztorze w 1735 roku i jej prowadzenie – kasy pożyczkowej dla okolicznych mieszkańców, pod nazwą „Góra Pobożności” oraz wybudowanie i prowadzenie – szpitala dla biednych i schorowanych wieśniaków z okolicznych wsi.

1. Góra Pobożności

Z zapisków kronikarskich ksieni Grothówny z lat 1703 – 1741 wynika, iż wraz z ks. Dominikiem Lochmanem, kanonikiem krakowskim, w 1735 roku założyła fundację dobroczynną dla pomocy miejscowym poddanym, pod nazwą „Góra Pobożności”.

Fundacja „Góra Pobożności” była rodzajem kasy zapomogowo – pożyczkowej, strukturalnie wzorowanej na działającym już w Krakowie, a założonym przez ks. Piotra Skargę – „Banku Pobożności”.

Głównymi „sponsorami” tej fundacji norbertańskiej byli kanonik D. Lohmann, który ofiarował na ten cel 667 złp i ksieni Grothówna, ofiarodawczyni 940 złp., ze swego rodzowego posagu.²

Fundacja „Góra Pobożności” pożyczkała okolicznym włościanom bezprocentowo – gotówkowe kwoty na cele bezpośrednio związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego lub hodowlanego. Pożyczki oddawane były w ratach. Zazwyczaj spłatę rozkładano na kilka lat . Z kwot zwróconych fundacji przez pożyczających, finansowane były następne, kolejne pożyczki.

² Tamże, s. 492

Jak pisze sama ksieni Grothówna, w kronice domowej klasztoru, fundacja za jej życia rozwijała się „bardzo pięknie” (funkcjonowała jeszcze po jej śmierci, do 1792 roku).

W testamencie, jaki ona pozostawiła, na rzecz fundacji zapisała kwotę 1002 złotych talarów, z adnotacją, aby to dzieło po jej śmierci, przez następne ksieni klasztoru „z pilnością i starannością” było kontynuowane.

Okres rozbiorów Rzeczypospolitej, jego późniejsze tragiczne konsekwencje dla Polski, ale również i imbramowickiego klasztoru – położył kres istnieniu i funkcjonowaniu tak niezwykle pożytecznej fundacji. Klasztor – już nigdy nie był w stanie tej działalności reaktywować.

2. Klasztorna opieka zdrowotna nad miejscową ludnością

Drugą niezwykle cenną inicjatywą i dobrodziejstwem wyświadczonym przez klasztor miejscowej ludności, a której autorką była następczyni ksieni Grothówny na funkcji przełożonej – ksieni Katarzyna Bąkowska (1741 – 1758), było wybudowanie z funduszy klasztornych, w 1750 roku – szpitala dla ubogich i chorych pochodzących z wsi okolicznych. Budynek szpitala zlokalizowany był na gruntach klasztornych, lecz poza obrębem zespołu kościelno – klasztornego siostr Norbertanek, a gdzie obecnie zlokalizowane jest w nim muzeum regionalne w Imbramowicach.(ryc. nr 18)

Szpital ten, po dokonanej przez zaborcę konfiskacie mienia klasztornego, w 1817 r. został klasztorowi odebrany i przeszedł na własność gminy. Do roku 1912 klasztor dzierżawił od gminy dwie morgi ziemi przypisanej do szpitala, dzięki czemu mógł wyżywić ubogich ówczesnie zasiedlających ten budynek. A było to kilka najbiedniejszych rodzin z okolicy. Jeszcze w latach 30 ubiegłego wieku dawał on schronienie ubogiej ludności Imbramowic, funkcjonując już nie jako szpital, lecz schronisko dla bezdomnych i biednych.³ Po 1945 roku, szpital ten znajdujący się już w katastrofalnym stanie technicznym – został w latach 90-tych ubiegłego wieku gruntownie wyremontowany i odnowiony, pełniąc obecnie funkcje gminnego muzeum regionalnego. „Milczący świadek tej działalności klasztoru w przeszłości, choć realizujący obecnie inną, niż pierwotną (z 1750 roku) funkcję – nadal służy mieszkańcom gminy”.

³ M.S., *Siedemsetletnie*, s. 74

Prowadząc szpital w Imbramowicach, począwszy od jego powstania w 1750 r. Norbertanki zajmowały się nie tylko materialną stroną jego utrzymania, lecz również leczeniem w nim chorych.

Na tę okoliczność została w ogrodzie klasztornym wydzielona specjalna działka (zielnik), na której uprawiano lecznicze zioła. Z nich klasztorna apteka produkowała lekarstwa, które używane były tak w klasztorze (w przypadku choroby którejś z sióstr), jak i w szpitalu.

W muzeum klasztornym znajduje się wiele historycznych utensylii aptekarskich, takich jak: mosiężne moździerze, moździerze porcelanowe, wagi szalkowe, odważniki, lejek blaszany, czy miseczka gumowa do przyrządzania maści. Ponadto, w razie konieczności Norbertanki imbramowickie, potrzebne do swojej apteki lekarstwa sprowadzały z aptek krakowskich.⁴

Apteka klasztorna wyposażona była też w specjalistyczne książki farmaceutyczne i medyczne, z których najpoważniejszą pozycją naukową, zachowaną w bibliotece klasztornej do dzisiaj stanowi dzieło dr Wieczorkiewicza pt. *Compendium Medicum* z 1703 r. W szczególnie ciężkich przypadkach chorobowych, wzywano po lekarzy z Krakowa lub z Opactwa w Hebdowie – felczera (cyrulika).

W I połowie XVIII wieku najwybitniejszym i najsłynniejszym był dr J. Łopacki, który również wstawił się swą wyjątkową postawą etyczną, m.in. biednym chorym opłacał wszystkie swoje recepty.⁵

W historii polskiego lecznictwa w XVIII i XIX wieku podobną działalność leczniczą, prowadziły jeszcze siostry Duchaczki. W XIX i XX wieku dołączyły się do tego typu działalności siostry Felicjanki, Albertynki i Sercanki, które prowadziły swe ośrodki lecznicze i przytułki na terenie aglomeracji miejskich. I nadal ją prowadzą.

⁴ M. Borkowska, *Życie codzienne polskich klasztorów żeńskich w XVII-XVIII wieku*, Warszawa 1996, s. 24

⁵ Tamże, s. 38

BIBLIOGRAFIA

(wybrane pozycje)

Źródła archiwalne

Archiwum Norbertanek w Imbramowicach

Kronika Ksieni Zofii Grothówny

Opracowania

Borkowska M., *Życie codzienne polskich klasztorów żeńskich w XVII-XVIII wieku*, Warszawa 1996

M.S, [M. Łukaszewska, M. Sebald], *Siedemsetletnie dzieje (1226 – 1926) Klasztoru PP Norbertanek w Imbramowicach*, Przemyśl 1926